

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה לחינוך תשפ"ג, 2022-2023

שם הקורס: **המחנך כפילוסוף – סוקרטס של אפלטון**
מס' קורס: 12910170
שם המרצה: ד"ר אריק שגב, arik.segev@gmail.com

יעדי ההוראה:

מטרת הקורס היא להכיר את רעיונותיו, דרך-חשיבתו וצורת חייו של סוקרטס (399-469 לפנה"ס) כפי שהם מוצגים בכתבי אפלטון, ולבחון מהו חינוך פילוסופי וכיצד, אם בכלל, ניתן להגשימו בבתי-ספר בישראל. לשם כך נקרא קטעים מתוך הדיאלוגים האפלטוניים **מנון**, **פוליטיאה**, **המשתה**, ונדון בשאלת מאפייני המחנך כפילוסוף. במקביל נבחן מקרים מהיומיום של מערכת החינוך, ונסה להבינם מנקודת מבט של המודל המתגבש. ניתן להרחיב את הסוגיות או לצמצם את מידת ההעמקה בהן באמצעות הוספה של קריאה ב **אפולוגיה**, **קריטון** ו**פיידון**.

פרשיות לימודים (יתכנו שינויים בהתאם לצרכים שיתגלו במהלך הקורס):

1. הבהרה של המונחים פילוסופיה, חינוך; מבוא היסטורי קצר; הצגת מקרה א – "דעות טובות ודעות שגויות", דיון.
2. קריאה במנון, דמותו של מנון, הדרישה להגדרה, מהי הגדרה, תנאים הכרחיים ומספיקים לוגית, ויטגנשטיין וביקורת הדרישה להגדרה; הגדרת הצורה באמצעות צבע – הגדרה אינדיקטיבית, משל הדג המשתק ופרדוקס הלמידה של מנון.
3. המשך קריאה במנון - תגובתו של סוקרטס לפרדוקס, המטאפיזיקה של הפרקטיקה הפילוסופית, שורש 2 כמספר אי-רציונלי ותפקידו בהקשר של הגדרה אינדיקטיבית, מודל החקירה הסוקרטית והנחותיה המוסריות.
4. החלק השני של מנון – מושג הידיעה, משל תזווחם של הפסלים של דדלוס והקשר בין ידיעה ואתיקה; שתי תפיסות של ידיעה ושתי תפיסות של אמת.
5. סיום מנון – הנראה שלא ניתן להיאמר, השלכות למעשה החינוכי ולמקרה הנדון. מקרה ב – "דרישה לא הגיונית" ותחילת קריאה בספר פוליטיאה ב. שאלת טיבו של הצדק והטיעונים של גלאוקון ואדימנטוס כנגד הצדק כבעל ערך בפני עצמו. תגובת סוקרטס, משל האותיות הקטנות והגדולות, תחילת בניית המדינה והחיפוש אחר כניסת העוול והצדק.
6. המשך קריאה, פוליטיאה ב - "מדינת החזירים" מול "המדינה התפוחה" – אירוע כניסת העוול; כניסת השומרים; מסקנות לגבי המהלך.
7. המשך קריאה בפוליטיאה ד – חינוך השומרים – משמעות האמת והשקר, האל בו ראוי להאמין, חינוך באמצעות סיפור ובדיה, מהו סיפור חינוכי והאם הוא בהכרח שקרי? מבנה המדינה התפוחה והתנאים לקיום הצדק בה; הנמשל – המעבר מהמדינה התפוחה ליחיד – מידת הצדק במדינה ובאינדיבידואל.
8. המשך פוליטיאה - כיצד לקיים את מידת הצדק במדינה וביחיד?; מיהו הפילוסוף ומה יחסו למציאות, תפקיד הפילוסופים ותפקיד התבונה; (משל הספינה) מדוע הפילוסופים/התבונה לא שולטים בפועל? המעבר לדיון במושג "הטוב" ובמקומו.
9. פוליטיאה ו – בעית הדיבור על הטוב והצורך במשלים; משל השמש ורעיון הקדימות של הטוב לאמת ולידיעה; משל הקן המחולק ורעיון האידאות והמטאפיזיקה של הפילוסופיה כפרקטיקה – של אורח החיים של סוקרטס. משל המערה ונמשלו - מה מראה לנו משל המערה ביחס לאופיו של הטוב המתגלה לזה היוצא מן המערה; על ההבדל בין חווית החיים במערה לזו שמחוץ לה. השלכות חינוכיות.
10. מקרה ג – "מיכל לא מבינה מה הטעם" דיון. קריאה ב'משתה'; הנאום של אגאתון; השיחה של סוקרטס עם אגאתון, השיחה של סוקרטס הצעיר עם דיוטימה: "יציאה מהמערה" – הדחף פנימי; העליה האירונית סוקרטס.
11. המשתה המשך – נאום אלקיביאדס ודמותו של סוקרטס; סוקרטס כדיומון, כארוס; חזרה למקרה של מיכל לא מבינה מה הטעם, בחינה שלו.
12. הפילוסופיה כמסורת וכפרקטיקה כסגולה כמטרת העל של התרבות הליברלית. התרבות הליברלית ושאלת המידה הטובה והתוכן העיקרי שלה.
13. סיכום וחזרה.

אוניברסיטת בן גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

דרישות והרכב ציון הקורס:

- נוכחות בשיעורים
- כתיבת עבודה מסכמת – 100% - ייתכן שינוי באירוע ההערכה משיקולים שונים.
- ציון סופי עובר: 56

דגשים בעת קורונה:

אופן ההוראה בקורס - יתכנו שינויים באופן ההוראה בהתאם למצב הקורונה באותה העת ובכפוף להחלטות הממשלה, האוניברסיטה ולשיקול דעת המחלקה.

אופן הערכה בקורס - ככל שלא יתאפשר לקיים בחינות פרונטליות הן עשויות להשתנות למטלות חלופיות. עם זאת, המחלקה תשמור על הרכב הציון בקורס, כך שהמטלה החלופית שתינתן תהיה באותו משקל של המקורית.

רשימה ביבליוגרפית

טקסט ראשי:

- אפלטון, כל כתבי אפלטון כרך 1, הדיאלוגים מנון, אפולוגיה, קריטון, ירושלים: שוקן. בתרגום ליבס.
- אפלטון כל כתבי אפלטון כרך 2, הדיאלוגים פיידון, המשתה ופוליטיאה, ירושלים: שוקן. בתרגום ליבס.

ספרות משנית:

- שפיגל נתן, סוקרטס: חייו ומשנתו, ירושלים: מאגנס, תש"ם